

महाराष्ट्र शासन
नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय

दूरध्वनी क्र. २४९२७६३१-०२२.विस्तारीत क्र११५.
इ-मेल-mcemp.dma@gmail.com
संकेतस्थळ-https://mahadma.maharashtra.gov.in

नवीमुंबई महानगरपालिका जुनी इमारत,
७ वा मजला बेलापूर भवन (सी.बी.डी.)
बेलापूर, नवी मुंबई-४००६१४.

क्र.नपप्रसं/सर्व विभाग/पदभरती/प्र.क्र.११४/१९९३/कक्ष-४/2275

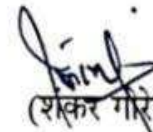
दिनांक 17 APR 2023

प्रति,
जिल्हाधिकारी (सर्व).

विषय:- राज्यातील नगरपरिषदा / नगरपंचायत आस्थापनेवरील गट-क व गट-ड स्थायी रिक्त पदांची पदभरतीच्या अनुषंगाने परीक्षेसाठी अभ्यासक्रम व परीक्षेचे स्वरूपाबाबत.

- शासनाकडून राज्यातील सर्व प्रशासकीय विभागामधील आस्थापनेवरील रिक्त पदे भरणेबाबत वारंवार आढावा घेण्यात येत आहे. सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक प्रानिमं-१२२२/प्रक्र.५४/का-१३अ दि.४ मे,२०२२ नुसार भूतपूर्व दुय्यम सेवा निवड मंडळांच्या कक्षेतील गट- ब (अराजपत्रित), गट-क व गट-ड संवर्गातील नामनिर्देशनाच्या कोटयातील पदे सरळसेवेने भरणेबाबत एकत्रित मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करणेत आल्या आहेत.
- वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पदनि/२०२२/आपूका.दिनांक ३१/१०/२०२२ नुसार दिनांक १५.८.२०२३ पर्यंत पदभरतीसाठी शिथिलता लागू करणेत आली आहे. त्यामुळे राज्यातील सर्व नगरपरिषदा /नगरपंचायत आस्थापनेवरील गट-क व गट-ड च्या स्थायी रिक्त पदांची सरळसेवेने पदभरती प्रक्रियेची कार्यवाही दिनांक ३१.१०.२०२२ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार दिनांक १५.०८.२०२३ पर्यंत पूर्ण करावयाचे नमूद केले आहे.
- सरळसेवेद्वारे स्थायी रिक्त पदभरतीमध्ये पारदर्शकता व एकसूत्रता असणे आवश्यक आहे. याकरिता, संचालनालय स्तरावर अभ्यासक्रम व परीक्षेचे स्वरूप तयार करणेत आले. संचालनालयाकडून मंजूर आकृतीबंधानुसार सरळसेवेने पदभरती करणेत येणाऱ्या नगरपरिषदा / नगरपंचायत आस्थापनेवरील गट-क व गट-ड संवर्गांच्या विविध पदांच्या सरळसेवे पदभरती परीक्षेसाठी सोबत जोडलेल्या परिशिष्टात नमूद अभ्यासक्रम व परीक्षेचे स्वरूप लागू राहिल,याची नोंद घेण्यात यावी.

मा.आयुक्त तथा संचालक, यांचे मान्यतेने.

(शिकर गोर)
सह आयुक्त

नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय.

प्रतिलिपी आवश्यकत त्या कार्यवाहीस्तव अग्रेषित:-

- प्रादेशिक सह आयुक्त, नगरपरिषद प्रशासन शाखा, विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक सर्व विभाग यांनी रिक्त पदांच्या पदभरतीबाबत आपल्या स्तरावरून वेळोवेळी आढावा घेण्यात यावा.
- मुख्याधिकारी, नगरपरिषद /नगरपंचायत (सर्व):

राज्यातील नगरपरिषदा /नगरपंचायत आस्थापनेवरील गट-क व गट-ड च्या संवर्गनिहाय पदांचा अभ्यासक्रम व परीक्षेचे स्वरूप तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

परिशिष्ट -अ

संवर्ग-१)वरिष्ठ लिपिक, ३)लिपिक टंकलेखक, ३)लघू टंकलेखक, ४)वाहन चालक, ५)ड्रायवर कम ऑपरेटर, ६)शिपाई या पदांकरिता त्यांच्या शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्षाच्या दर्जासमान.

अ.क्र	विषय	प्रश्न संख्या	गुण	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१	मराठी	२५	५०	मराठी	दोन तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
२	इंग्रजी	२५	५०	इंग्रजी		
३	सामान्य ज्ञान	२५	५०	मराठी		
४	बौद्धिक चाचणी-	२५	५०	मराठी		
५.	एकूण	१००	२००			

परिशिष्ट -ब

संवर्ग-१)गाळणी चालक /प्रयोगशाळा सहायक, २)तारतंत्री/विजतंत्री, ३)पंप ऑपरेटर/जोडारी, वायरमन, ४)सहायक ग्रंथपाल,५)उद्यान पर्यवेक्षक, ६)व्हॉलमन, ७)फायरमन, (या पदांकरिता शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)

अ.क्र	विषय	प्रश्न संख्या	गुण	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१	मराठी	१५	५०	मराठी	दोन तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
२	इंग्रजी	१५	५०	इंग्रजी		
३	सामान्य ज्ञान	१५	५०	मराठी		
४	बौद्धिक चाचणी-	१५	५०	मराठी		
५.	तांत्रिक विषयाशी संबंधीत -४०	४०	८०	मराठी		
६	एकूण	१००	२००			

वर्ग-३ व वर्ग-४

अक्र	पदनाम	परीक्षेचे स्वरूप	अभ्यासक्रम
१	२	३	४
१.	वरिष्ठ लिपिक	मराठी - २५ इंग्रजी -२५ सामान्य ज्ञान -२५ बौद्धिक चाचणी-२५	A) १.मराठी- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे. २.इंग्रजी- Common Vocabulary, Sentence Structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage. ३.सामान्यज्ञान-

२.	लिपिक- टंकलेखक	मराठी - २५ इंग्रजी - २५ सामान्य ज्ञान - २५ बौद्धिक चाचणी - २५	१) इतिहास- आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास २) भूगोल- महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह- पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश, रेखांश, महाराष्ट्रातील जमीनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी. ३) अर्थव्यवस्था- राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकींग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोपीय निती, अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण इत्यादी. ४) चालू घडामोडी- जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील ५) राज्यशास्त्र ६) सामान्य विज्ञान- भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, प्राणिशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र व आरोग्यशास्त्र इत्यादी. ७. अंकगणित- बेरीज, यजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी ४. बुद्धीमापन चाचणी- उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न.
३.	सधुटकेलेखक	मराठी - २५ इंग्रजी - २५ सामान्य ज्ञान - २५ बौद्धिक चाचणी - २५	
४.	वाहन चालक	मराठी - २५ इंग्रजी - २५ सामान्य ज्ञान - २५ बौद्धिक चाचणी - २५ (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	B) १. मराठी- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे. २. इंग्रजी- Common Vocabulary, Sentence Structure, Grammar, Use of Idioms and phrases. ३. सामान्यज्ञान- १) इतिहास- आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास २) भूगोल- महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह- पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश, रेखांश, महाराष्ट्रातील जमीनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी. ३) अर्थव्यवस्था- राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकींग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, अर्थसंकल्प, इत्यादी. ४) चालू घडामोडी- महाराष्ट्रासह भारतातील ५) राज्यशास्त्र ६) सामान्य विज्ञान- भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, प्राणिशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र व आरोग्यशास्त्र इत्यादी. ७. अंकगणित- बेरीज, यजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी ४. बुद्धीमापन चाचणी- उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न.
५.	ड्रायव्हर कम ऑपरेटर	मराठी - २५ इंग्रजी - २५ सामान्य ज्ञान - २५ बौद्धिक चाचणी - २५ (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	
६.	गाळणी चालक/ प्रयोगशाळा सहायक	मराठी - १५ इंग्रजी - १५ सामान्य ज्ञान - १५ बौद्धिक चाचणी - १५ तांत्रिक विषयाशी संबंधित - ४० (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	C) A मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता घरोल अभ्यासक्रम लागू राहिल. घ ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. तांत्रिक बाबींशी निगडित प्राथमिक माहिती, निकष, उभारणी अनुषंगाने. १. जलशुद्धीकरण केंद्रातील प्रक्रिया, अेरिएशन, एरिएटरची रचना, फ्लॉक्युलेशन व फ्लॉक्युलेशन, क्लोरीनेटर हाताळणे, देखभाल व दुरुस्ती प्रक्रिया, प्रकार, क्लोरीन वापर, सिस्टम, डोस, फायदे, हॅडलिंग ऑफ क्लोरीन सिलेडर्स अँड कंटनर्स क्लोरीनेशन रुम जबाबदारी,

			<p>२.क्लोरीनेशनसाठी वापराण्याचे पदार्थ /माहिती/पध्दत/ म्हणजे काय, त्यासंबंधीचे सर्व माहिती.</p> <p>३.जलशुध्दीकरण केंद्रामधील मशीनरीचा देखभाल व निगा राखणे,उपयोग, कोणत्या प्रकारची मशीनरी जलशुध्दीकरण केंद्रामध्ये उपयोग आणली जाते प्रकार.</p> <p>४.पाण्याचे नमूने व चाचणी संबंधीचे माहिती, रसायण मिश्रण काढण्याचे प्रमाण व पध्दती सर्व माहिती , पाणी शुध्द करण्याची प्रक्रिया,</p> <p>५. पाणी पुरवठा केंद्रात उद्भवणाऱ्या अडचणी व उपाय योजना, पाणी पुरवठा केंद्राचे परिरक्षण (मॅटेनेन्स) स्थापत्य तांत्रिक बाबी सर्व माहिती,</p> <p>६.वाळूचे थर बदलण्याबाबत पुनर्रचना माहिती.</p> <p>७. प्रयोग शाळेतील काही चाचण्या पाण्याचे नमूने व चाचणी हेतू रॅपिड सॅड फिल्टरमधील सर्वसाधारण दोष, प्रेशर फिल्टर रचना, कार्यपध्दत बाबत माहिती,</p> <p>८. शिघ्र गती गाळण्याचे देखभाल,परिचय,पाण्याच्या शुध्दीकरण्याची प्रक्रिया ,पध्दत फिल्ट्रेशन व इतर अनुषंगिक माहिती.</p>
७.	पंप ऑपरेटर/ जोडारी /वीजतंत्री	<p>मराठी - १५ इंग्रजी - १५ सामान्य ज्ञान - १५ बौध्दीक चाचणी-१५</p> <p>तांत्रिक विषयाशी संबंधीत - ४० (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)</p>	<p>D) B मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता वरील अभ्यासक्रम लागू राहिल.</p> <p>व ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. तांत्रिक बाबींशी निगडीत प्राथमिक माहिती, निकष, उभारणी अनुषंगाने.</p> <p>१.पंप ऑपरेटरची भुमिका,जबाबदाऱ्या, पाणी पुरवठा योजना ,नियम उपकरणे, निकष व वापर इतर अनुषंगिक बाबींशी निगडीत.</p> <p>२. पॅनेल बोर्ड,घटक, पॅनेल बोर्डची रचना, पॉवर फॅक्टरची सुधारणा, इलेक्ट्रीकल मोटर प्रकार, अंतर्गत रचना, माप मोजण्याचे साधन विविध प्रकारचे पंप आणि त्यांचा वापर,बोअरवेल,पाईप लाईनसाठी पाईप,जोडणी इ.</p> <p>३.जलशुध्दीकरण केंद्रातील प्रक्रिया ,अॅरिएशन, एरिएटरची रचना, कोअॅग्यूलेशन व फ्लॉक्यूलेशन, क्लोरीनेटर हाताळणे, देखभाल व दुरुस्ती प्रक्रिया,प्रकार, क्लोरीन वापर, सिस्टम,डोस,फायदे, हॅडलिंग ऑफ क्लोरीन सिलेडर्स अॅंड कंटनर्स क्लोरीनेशन रुम जबाबदारी,</p> <p>४.क्लोरीनेशनसाठी वापराण्याचे पदार्थ /माहिती/पध्दत/ म्हणजे काय, त्यासंबंधीचे सर्व माहिती.</p> <p>५.जलशुध्दीकरण केंद्रामधील मशीनरीचा देखभाल व निगा राखणे,उपयोग, कोणत्या प्रकारची मशीनरी जलशुध्दीकरण केंद्रामध्ये उपयोग आणली जाते प्रकार.</p> <p>६.पाण्याचे नमूने व चाचणी संबंधीचे माहिती, रसायण मिश्रण काढण्याचे प्रमाण व पध्दती सर्व माहिती , पाणी शुध्द करण्याची प्रक्रिया,</p> <p>७. पाणी पुरवठा केंद्रात उद्भवणाऱ्या अडचणी व उपाय योजना, पाणी पुरवठा केंद्राचे परिरक्षण (मॅटेनेन्स) स्थापत्य तांत्रिक बाबी सर्व माहिती,</p> <p>८.वाळूचे थर बदलण्याबाबत पुनर्रचना माहिती.</p> <p>९. प्रयोग शाळेतील काही चाचण्या पाण्याचे नमूने व चाचणी हेतू रॅपिक सॅड फिल्टरमधील सर्वसाधारण दोष, प्रेशर फिल्टर रचना, कार्यपध्दत बाबत माहिती,</p>

			१०. शिघ्र गती गाळण्याचे देखभाल,परिचय,पाण्याच्या शुध्दीकरण्याची प्रक्रिया ,पध्दत फिल्ट्रेशन व इतर अनुषंगिक माहिती.
८	तारतंत्री /वायरमन	मराठी - १५ इंग्रजी -१५ सामान्य ज्ञान -१५ बौध्दीक चाचणी-१५ तांत्रिक विषयाशी संबंधीत -४० (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	६० E) B मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता वरील अभ्यासक्रम लागू राहिल. व ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. तांत्रिक बाबींशी प्राथमिक माहितीबाबत. १.राज्याचे नवीन व नवीकरणीय ऊर्जा स्रोत (अपारंपरिक ऊर्जा स्रोत) यापासून वीज निर्मितीच्या पारेषण संलग्न प्रकल्पांसाठी एकत्रित धोरण -२०१५ मधल तरतूदी २. विद्युत विषयक नियम, सिध्दांत, सामग्री, इलेक्ट्रीस्ट्रेटिक्स, कैपेसिटर प्रकार / कार्य/समुहीकरण आणि उपयोग,उपकरण विषयक माहिती, ऊर्जा मीटरची स्थापना आणि सीलींग संबंधीचे अभ्यास. ३. वीजेचे व्यवस्थापन, पारेषण आणि वितरण,उत्पादन विषयक माहिती. ४. सबस्टेशन उपकरणांसंबंधीत माहिती,महत्व उपयोग ५.डीसी मॅशिन,जनरेटरचा सिध्दांत ,प्रकार, ट्रॉन्सफार्मर, एसी मोटार,स्टार्टर आणि अल्टरनेटर, टॉन्सफार्मरचे कार्य,सिध्दांत उत्पादन व वर्गीकरण. ६. मोटर स्टार्टर्स- प्रकार,आवश्यकता, कार्य यासंबंधी ७. विविध विद्युत उपकरण , नियंत्रण , ८. घरचे,वाणिज्यिक व औद्योगिक वायरिंग सिस्टम,उपयोग,प्रकार ९.तार जोडणशी संबंधित तारेचे प्रकार,कंडक्टरचे गुण,सिध्दांत कार्य , नियंत्रण कक्ष, दोष व उपयोग तसेच वायरिंग संबंधीचे सर्व माहिती. १०. आयटीआय (औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेच्या अभ्यासक्रमाशी संबंधित)
९	उद्यान पर्यवेक्षक	मराठी - १५ इंग्रजी -१५ सामान्य ज्ञान -१५ बौध्दीक चाचणी-१५ हॉर्टीकल्चर / फॉरस्ट्री / अॅग्रीकल्चर संबंधीत -४० (हॉर्टीकल्चर / फॉरस्ट्री / अॅग्रीकल्चर पदवी परीक्षेच्या दर्जासमान)	६० F) A मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता वरील अभ्यासक्रम लागू राहिल. व ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. १. फलोत्पादनाची मूलभूत तत्वे, बागायती पिकांचे वनस्तपीशास्त्र, विश्लेषणात्मक रसायनशास्त्राची तत्वे , प्राथमिक वनस्पती बायोकेमिस्ट्री आणि जैवतंत्रज्ञान, २.पर्यावरण विज्ञान अन्न तंत्रज्ञानाची मूलभूत तत्वे, ३.वनस्पती प्रसार आणि रोपवाटीका व्यवस्थापन वनस्पती प्रजननाची तत्वे, ४.बागायती पिकांची वाढ आणि विकास, मातीची सुपीकता, आणि पोषक व्यवस्थापन, ५.फळाचे रोग, वृक्षारोपण,औषधी आणि सुगंधी पिके, वनस्पती पॅथॉलॉजीची मूलभूत तत्वे, ६.कीटकशास्त्राची मूलभूत तत्वे, ७.बागायती पिकांमध्ये पाणी व्यवस्थापन,बागायती पिकांवर नेमाटीक किटक आणि त्यांचे व्यवस्थापन, फॉर्म पॉवर आणि यंत्रसामग्री, फुलांच्या पिकांमध्ये तण व्यवस्थापन, मातीचे प्रकार, उष्णकटीबंधीय व उप उष्णकटीबंधीय फळ, भाजीपाला, ८. वनस्पती प्रजननची तत्वे, मातीची सुपीकता आणि पोषक व्यवस्थापन.

१०	सहायक ग्रंथपाल	मराठी - १५ इंग्रजी - १५ सामान्य ज्ञान - १५ बौद्धिक चाचणी - १५ संबंधित पदाच्या विषयाशी संबंधित - २० (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	९. Floriculture, Landscaping, Tree plantation, Pathology, Pomology य किटक आणि त्याचे व्यवस्थापन तसेच इतर अनुषंगीक माहिती. (G) A मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता वरील अभ्यासक्रम लागू राहिल. व ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. १. महाराष्ट्र सार्वजनिक ग्रंथालये अधिनियम, १९६७ य त्या अनुषंगाने अस्तित्वात आलेले नियम, ग्रंथपाल व्यवस्थापन, इतिहास, कर्तव्य, धोरण, निकड निकष, तपासणी करणे, २. ग्रंथालय सोबेचे प्रकार व त्याचे धोरण, पध्दती आणि कार्यपध्दती, रेकॉर्ड देखभाल, प्रदर्शन, शाखा, पोहोच पध्दत, ३. ग्रंथालय वर्गीकरण- गरज, उद्देश, पध्दत, साहित्यीक प्रकार/ पुस्तकांचे प्रकार, व सामाजिक संकेतस्थळ (Social Media) ई-ग्रंथालय संबंधित ४. ग्रंथालय- मुख्य तत्त्वे/ सिध्दांत, नियम / वैशिष्ट्य इ. ५. ग्रंथपाल व सहायक ग्रंथपालाचे कर्तव्य व जबाबदाऱ्यांशी संबंधित ६. ग्रंथ प्रदर्शन, कथाकथन, व्याख्यान, ग्रंथ सप्ताह इ. कार्यक्रमाबाबत. ७. महाराष्ट्र सार्वजनिक ग्रंथालये (सहायक अनुदान आणि इमारत व साधन सामग्री यासाठी मान्यता) नियम, १९७०
११.	व्होलमन	मराठी - १५ इंग्रजी - १५ सामान्य ज्ञान - १५ बौद्धिक चाचणी - १५ तांत्रिक विषयाशी संबंधित - ४० (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	II) B मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता वरील अभ्यासक्रम लागू राहिल. व ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. पाणी पुरवठा योजना, नियम उपकरणे, निकष व वापर इतर अनुषंगिक बाबींशी निगडीत. पॅनेल बोर्ड, घटक, पॅनेल बोर्डची रचना, पॉवर फॅक्टरची सूधारणा, इलेक्ट्रीकल मोटर प्रकार, अंतर्गत रचना, माप मोजण्याचे साधन विविध प्रकारचे पंप आणि त्यांचा वापर, बोअरवेल, पाईप लाईनसाठी पाईप, जोडणो इ.
१२.	शिपाई	मराठी - २५ इंग्रजी - २५ सामान्य ज्ञान - २५ बौद्धिक चाचणी - २५ (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	I) १. मराठी- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे. २. इंग्रजी- Common Vocabulary, Sentence Structure, Grammar, Use of Idioms and phrases. ३. सामान्यज्ञान- १) इतिहास- आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास २) भूगोल- महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह- पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश, रेखांश, महाराष्ट्रातील जमीनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे इत्यादी. ३) अर्थव्यवस्था- राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकींग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, अर्थसंकल्प, इत्यादी. ४) चालू घडामोडी- महाराष्ट्रासह भारतातील ५) राज्यशास्त्र ६) सामान्य विज्ञान- भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, प्राणिशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र व आरोग्यशास्त्र इत्यादी. ७. अंकगणित- बेरीज, घजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णाक व टक्केवारी इत्यादी

१३.	फायरमन (अग्निशामक)	मराठी - १५ इंग्रजी - १५ सामान्य ज्ञान - १५ बौद्धिक चाचणी-१५ अग्निशामन शाखेच्या विषयाशी संबंधित - ४० (शैक्षणिक अर्हतेच्या समकक्ष दर्जासमान)	} ६० J) B मध्ये नमूद केल्यानुसार ६० गुणाकरिता वरील अभ्यासक्रम लागू राहिल. व ४० गुणाकरिता खालील अभ्यासक्रम लागू राहिल. अग्निशामन शाखेच्या विषयाशी संबंधित- १. प्रथमोपचार पेटीतील साहित्य व भाजणे, अस्थिभंग, घुसमटणे, रक्तस्राव, जखमा यांचेवर करावयाच्या प्रथमोपचाराची माहिती देणे. २. वॉचरूममध्ये ठेवल्या जाणाऱ्या रेकॉर्डची माहिती, त्यासाठी वापरली जाणारी कार्यपध्दती नमूने व काल्पनिक संदेशावर वॉचरूमच्या रेकॉर्डमध्ये नोंद करणे. ३. पदाच्या कर्तव्यांची माहिती असणे व ती कर्तव्य पार पाडण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या कामाबद्दलचा तपशील ड्रायव्हर ऑपरेटर पदाची कर्तव्य . ४. शिस्तीचे व कर्तव्य पालनाचे अग्निशामन विभागातील महत्व व त्यांचे पालन न झाल्यास होणारे परिणाम. कर्तव्यपालन न झाल्यामुळे व झाल्यामुळे आठवणीत राहिलेल्या एखाद्या प्रसंगाचे वर्णन. ५. सर्व प्रकारच्या अग्निशामन यंत्राची हाताळणीबाबत
-----	-----------------------	--	---